

dollisuuksia tarkastella teknologiaa myös vähemmän mustavalkoisin termein. Tutkijan tehtävä on Hårdin mukaan huomion kiinnittäminen myös yllättäviin ja vaikeaselkoiisiin tulkintoihin, samalla on kaivettava esiin myös menestymättä jääneet ilmiöt. Materiaalia tulee tulkita vertailevalla tavalla ja pyrittävä näin löytämään historiallisia jatkumojä teknologian kehityksessä.

Kimmo Antila

Väitöskirjaprojektit – pohjoismaisen teknologian historian tutkimuksen nykyhetki ja tulevaisuus

Väitöskirjahankkeita esiteltiin noin viisi jokaisesta mukana olleesta maasta. Esittelystä voi koettaa etsiä viitteitä teknologian tutkimuksen nykytilanteesta ja tulevaisuudesta. Helppoa se ei kuitenkaan ole. Eri aiheita on luonnollisesti yhtä paljon kuin tekijöitäkin.

Silmiinpistävää on kuitenkin useimpien töiden ajallisen jänteen sijoittuminen lähelle nykyaikaa. Näiden projektien perusteella voisi luulla, että teknologian historia alkaa 1800-luvun puolivälistä ja kaikkein olennaisinta on ajanjakso 1960-luvulta tähän päivään.

Syynä ajalliseen painotukseen saattaa

olla se, että moni väitöskirjatöiden tekijöistä on tullut perinteisen historia-tieteellisen tradition ulkopuolelta. Moni alan opiskelija on alunperin ollut kiinnostunut antropologiasta, sosiologiasta ja muista yhteiskuntatieteistä tai insinööritieteistä. Toinen syy on varmasti se, että teknologian historian tutkimus ja sen teoreettiset painotukset sitoutuvat voimakkaasti modernin ja jälkimodernin maailman tarkasteluun. Liekö kukaan esimerkiksi soveltanut toimijaverkkoteoriaa tai ajatusta suurista teknologisista järjestelmistä esimerkiksi antiikin teknologian tutkimukseen?

Toinen keskeinen yhtäläisyys väitöskirjaprojekteissa on kansallisen painotuksen vahvuus. Norjalaiset tutkivat Norjaa, tanskalaiset Tanskaa ja niin edelleen. Toisaalta harva kuitenkaan näkee oman maansa umpiona vaan pikemminkin osana kansainvälistä teknologista todellisuutta, jossa suuri osa vaikutteista ja vaikutuksista on yhteisesti jaettuja, mutta oman ajallisen ja paikallisen kontekstin kautta suodatettuja ja tulkittuja. Kesäkoulun eräänä positiivisena seurauksena saattaa tosin olla, että tämän jälkeen töiden tekijät hakevat entistä enemmän vertailukohtia myös muiden pohjoismaiden teknologian historiasta.

Varsinaisilta aiheiltaan tai teoreettisilta painotuksilta kuva pohjoismaisesta teknologian historian tutkimuksesta sumenee mosaiikiksi. Suunnilleen yhtä suosittuja aihepiirejä ovat liikenne, tietoliikenne ja energiateknologiat sekä tieteen, muun tutkimuksen ja teollisuuden suhteet. Näiden aihealueiden ulkopuolelle jää muutama työ. Teoreettisista suuntautumistavoista kaikkein useim-

min tulevat esiin Thomas P. Hughesin tulkinta suurista teknologista järjestelmistä, teknologian sosiaalinen rakentuminen ja toimijaverkkoteoria sekä uutena, ehkä nousevana teemana teknologisten puhetaipojen, retoriikan ja diskurssien tutkimus.

Eräs kenttä, joka esityksissä jätettiin vähäisemmälle huomiolle, on esimerkiksi teknologisten innovaatioiden vaikutus kotitalouksissa ja muissa arkisemmissä käyttötilanteissa. Yhä vieläkin tutkimuksen kohteina ovat etupäässä suuret teknologiset järjestelmät ja innovaatioprosessit. Arkisten käyttökontekstien teknologiaa muovaava vaikutus jää tällöin helposti unholaan. Haluavatko historiantutkijat jättää tämän aihealueen tutkimisen esimerkiksi sosiologien, etnologien tai psykologien tehtäväksi? Näin ei suinkaan ole. Esimerkiksi kotitalousteknologiaa on Suomessa tutkinut muun muassa Vuokko Lepistö. Aihepiirin marginaalisuus kesäkoulussa esitellyissä väitöskirjaprojekteissa lieneekin sattumaa.

Jaakko Suominen

Teollisuutta museoissa ja toiminnassa – kesäkoulun ekskursiot

Kesäkoulun ohjelmaan kuului kolme retkeä. Näiden merkitystä pidettiin kesäkoulun päätöskeskustelussa suurena

koko ohjelman onnistumisen kannalta, varsinkin kun ohjelma muuten oli hyvin tiivis.

Bjerringbron sähkömuseossa vierailtiin perjantaina 13. elokuuta. Tanskassa on vesivoimaloita, vaikka se maan topografiaa tarkastellen hieman oudolta tuntuukin. Bjerringbron ulkopuolella sijaitsevan maan suurimman vesivoimalan yhteyteen on sijoitettu valtakunnallinen sähkömuseo, Elmuseet (<http://www.elmus.dk/>). Museon perustettu vuonna 1984. Museon koko alue käsittää 10 ha, josta 3500 neliometriä on näyttelykäytössä. Vuosittain museossa käy 60 000–70 000 vierasta, joista merkittävä osa koululaisryhmiä. Hallintotiloja ja kahvilaa varten rakennettiin vuosina 1993–1994 tiilinen rakennus, joka massoittelessaan jäljittelee vuosisadan alun sähkölaitosrakennuksia. Museon keskeinen osa on vuonna 1920 valmistunut voimala, joka tuottaa yhä 11 miljoonaa kWh sähköä vuosittain kolmella kaksoisfrancisturpiinilla ja kolmella suurella vaihtovirtageneraattorilla.

Århusin yliopiston puistossa sijaitsee vuonna 1994 perustettu Steno Museet (<http://www.au.dk/stenomus>), jossa esitellään tekniikan ja lääketieteen historiaa. Museossa on myös planetaario ja lääketieteellinen yrttitarha. Opetussalissa on mahdollisuus itse kokeilla fyysiikan lakien toimivuutta. Kesäkoulun ohjelmaan Steno Museet liittyi sunnuntai-iltana. Aiemmin päivällä tutustuttiin Århusin "vanhaan kaupunkiin" (Den Gamle By), joka vastaa toiminta-ajatukseltaan Helsingin Seurasaaren museoaluetta, mutta keskittyy vanhan kaupunkirakentamisen esittämiseen. Museoalueella pystytetään parhaillaan erästä ristikkorakenteista porvaristaloa.